

**MAJANDUSTEGELANE, TÖÖSTUSJUHT JA MINISTER
JÜRI KRAFT (6.01.1935–15.03.2023)
IN MEMORIAM**

Jüri Kraft (6. jaanuar 1935, Kasepää vald, Tartumaa – 15. märts 2023, Tallinn) oli Eesti aktiivne majandustegelane, tulemuslik tööstusjuht ning endine Eesti NSV riigitegelane, kes lahkus meie seast 88-aastaselt.

Jüri Kraft lõpetas 1954. aastal Mustvee 1. Keskkooli ning 1959. aastal Tartu Riikliku Ülikooli majandusteaduskonna.

Ta oli aastatel 1963–1972 õmblusvabriku Sangar direktor ja 1972–1974 Vilhelmine Klementi nimelise Õmblus- tootmiskoondise direktor. Aastatel 1974–1977 oli Jüri Kraft Eesti NSV kergetööstuse ministri asetäitja ning 1977–1988 Eesti NSV kergetööstuse minister. Tal ei ole mantlipärijat – kui pole ministeeriumi, ei lähe vaja ka ministrit. Tema enda eelkäijaks oli umbkeelne venelane ja ministeeriumi töökeeleks vene keel.

NSV Liidu Rahvasaadikute Kongressi liikmena (1989–1991) tegutses Kraft aktiivselt Molotovi-Ribbentropi pakti avalikustamisel.

Elu viimastel aastatel osales Jüri Kraft aktiivselt heategevuses. Ta kuulus aastaid Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku (EELK) Tallinna Piiskopliku Toomkoguduse nõukogusse ja juhatusse ning oli EELK Kirikufondi nõukogu liige ning aktiivne annetaja. Ta pidas väga oluliseks Eesti kultuuripärandi säilimist ja säilitamist.

1988. aastast, seoses tööstusega seotud eri ministeeriumide reorganiseerimisega, oli Jüri Kraft ENSV Riikliku Tööstuskomitee esimehe esimene asetäitja. 1989–1993 riikliku kergetööstus- ja kaubanduskontserni Estar president, 1993. aastast nõukogu esimees. 1991 oli ta üks Eesti Koonderakonna asutajaid ning jäi selle liikmeks kuni erakonna likvideerimiseni aastal 2001.

Jüri Krafti fenomen seisnes oskuses tegutseda juhina läbi elu. Ta oli 28-aastane, kui sai õmblusvabriku Sangar direktoriks. Tema tarmukus viis ta vastutama terve Eesti kergetööstuse eest Kommunaarist Kreenholmmini. Tänu Jüri Kraftile said Eestis väga edukaks ja armastatuks kaubamärgid Sangar ja Marat. Ministeeriumile alluvates ettevõtetes oli ligi 40 000 töötajat.¹ Vene ajal viis ta tootmise üle turumajanduse algetele. Laulvas

¹ Märkus: mitmete faktide puhul on allikaks olnud: Lomp, K. (2009). Jüri Kraftil ei tulnud midagi kergelt. Elu24. Elukiri. 27. november 2009. [<https://60pluss.postimees.ee/193662/juri-kraftil-ei-tulnud-midagi-kergetl>] 27.03.2023, aga samuti: Jüri Kraft. [https://et.wikipedia.org/wiki/J%C3%BCri_Kraft] Jüri Krafti meenutused: „Ministrina tuli mul esimestel kuudel rohkem elada Moskvas kui Tallinnas, ministeeriumile alluvatele ettevõtetele tuli välja ajada fonde, raha ja seadmeid. Selle kõige ümber käis pidev tants. Olin Eestis noorim minister ja minusse suhtuti Moskvas hästi. Juba Sangari

revolutsioonis oli tema üks neist, kes Ülemnõukogu saadikuna (1980–1990) allkirjastas 16. novembril 1988 Eesti suveräänsusdeklaratsiooni. Mõned nägid temas vaba Eesti peaministrit, aga ta keeldus. Endine ENSV teenekas kergetööstusminister oli pea tänaseni tegus kergetööstusäris. Eesti iseseisvuse taastamise järel oli Jüri Kraft suuromanik ettevõtetes Sangar (alates 1992 ka nõukogu esimees), Mivar (alates 1995 ka nõukogu esimees), Marat ja Estar ning omas osalusi mitmetes teistes ettevõtetes.

1980. aastad olid pöördelised, Nõukogude Liidu majanduse arengus tekkis seisak. Mihhail Gorbatšov pidas küll tulihingelisi kõnesid, kuid suuremate tegudeni ei jõutud. Muidugi peab märkima, et paljuski just M. Gorbatšovi algatatud *perestroika* ja *glasnost* võimaldasid meil (nagu teistelgi Balti riikidel) taastada iseseisvus. Minister Jüri Kraft, kes oli palju saavutanud, janunes aga positiivsete muudatuste tegemisest.²

asedirektorina varustusküsimustega tegeldes mõistsin, et tol ajal kombeks olnud „määrimiseks“ polnud mõtet teha kalleid kingitusi, palju efektiivsem oli püsiv meelepidamine ja tähelepanu. Jätkasin sama joont ka ministrina. Kaunid lilled ja väikesed suveniirid koos südamlike sõnadega avasid nii mõnegi ukse. Sellises käitumises oli annus länelikkust, mida üllataval kombel vägagi hinnati.“

„Uued või rekonstrueeritud vabrikud (Kreenholmi Manufaktuur, Sindi villase riide vabrik, jalatsivabrik Kommunaar, õmblusvabrik Sangar ja Klementi-nimeline õmblustootmiskondis) löid lahedamaid võimalusi, kergetööstus oli muutunud Eesti suurimaks tööstusharuks, andes 25% tööstustoodangust ja 23% eelarvetuludest. Seega oli kergetööstusministeerium väga suur ehitaja.“

„1981. aastal oli Tallinnas Laevastiku Ohvitseride Majas EKP kongress. Ootamatult valiti ka mind kongressi delegaadiks, samuti sooviti, et võtaksin sõna.

Kõnepuldist rääkisin meil valitsevast olukorrast. Kergetööstus oli pideva kriitika all: me ei tootvat laste sukkpükse, puuvillast pesu, jalatseid ja nii edasi. Tegelikult suutsid meie töötajad toota aastas igale lapsele 16 paari sukkpükse, iga elaniku kohta 15 eset puuvillast pesu, ligi neli paari jalatseid ja 140 meetrit puuvillast riiet. Olime nende näitajatega elaniku kohta maailmas esimese kolmnelja riigi hulgas.

Saal hakkas naerma ning see polnud hea ja südamlik naer. Läksin närvi, aga jätkasin siiski sõnadega: iseasi on see, kuhu meie toodang läheb. See viiakse Eestist välja.

Saal mügises naerda, kuid mul oli muudki südamel. Maal ei jätkunud naistele tööd, paljud noored tüdrukud läksid seetõttu linnna. Noored vallalised mehed ei leidnud enam elukaaslast ja hakkasid igavusest jooma. See tõi kaasa maaelu kängumise. Tegin ettepaneku asutada maale väikeseid tootmisettevõtteid, nagu neid on Lääne-Euroopas. Nii oleks pruudiprobleem olnud lahendatud ja elu maal normaalselt edasi läinud. Saal naeris ka selle jutu peale. Järgmisel päeval oli ajalehes kongressist pikalt juttu. Mind riivasid Rein Otsasoni ja Olev Luguse sõnad: Kraft tahab Eesti põllumajanduse hävitada... Elasin seda raskelt üle.“

² „Mind köitis mõte majanduseksperimenti korraldamisest Eestis ja hiljem kogu Nõukogude Liidu kergetööstuses. Kui eksperimenti alustamiseks vajalikud materjalid kokku sain, anti korraldus kooskõlastada need Eesti võimuladavikuga. See Toompeal käimine kujunes dramaatiliseks. Eksperimenti kohta oli tulnud oma otsusest teatama kümnekond meest, nii minu ametiastme tasandilt kui ka kõrgemalt. Nii suurt põlgust ja ülbust polnud ma kunagi varem kohanud. Kõik hurjutasid, täntitasid, ironiseerisid ja lausa karjusid mu peale. Ministrite Nõukogu esimehe asetäitja Tregubov oli valmis mind isegi ära ostma, et loobuksin sellest hullumeelsest ideest.

Mis siis muidu nii tasakaalukaid ja soliidseid mehi ärritas? Ajast aega on majanduslik võim olnud üks tähtsamatest võimudest, mina aga tahtsin osa sellest võimust kaotada ja see oli kurjast. Meie oma ministeeriumis ihkasime turumajandust, nemad kõik olid selle vastu. Plaanide koostamine oleks jäänud meile, osa kasumist oleks jäänud ettevõtete endi käsutada, osaliselt oleks rakendunud vaba ekspord ja osa kaubandusest oleks meile üle antud. See oli nende meeste meelest pühaduse rüvetamine, plaanimajanduse alustalade kõigutamine.

Vaatamata majanduslikule edule, ei läinud Jüri Kraftil elu kergemaks: 1987. aastal kutsus Karl Vaino Mihhail Gorbatšovi Eestisse, et teenida kiitust uutmise edendamise eest. Inimestele oli tõepoolest antud suuremaid vabadusi, tegutsesid erarästepad, -juuksurid ja -taksod, igal tänavanurgal müüdi suhkruvatti³ ning Eestis arenes muu väikeettevõtlus.

Moskvas, NSV Liidu Rahvasaadikute Kongressil, sai Jüri Kraftist eelarvekomisjoni liige. Kui sisepoliitiline olukord Balti riikides ja Nõukogude Liidus oli ärevaks muutunud, pidi ta komisjoni ees mitmel korral selgitusi andma, mida eestlased üldse tahavad ja mida kujutab endast IME (Isemajandav Eesti).⁴

Kuumadel augustipäevadel 1991, nendel pöördelistel aegadel ei olnud enamikul eestlastest raske langetada otsust, millist poolt valida. Erandiks polnud ka Jüri Kraft. Ta

Õnneks arvati Moskvas teisiti. Suur riik vajas majanduse päästmiseks hädasti reforme ja Nõukogude Liidu valitsus võttis vastu määruse Eesti kergetööstuse eksperimendi kohta, vastutus pandi isiklikult minule.“

³ „Minule oli kohtumine Mihhail Gorbatšoviga elu tähtsaim sündmus. Talle oli ette nähtud kergetööstusettevõtte külastamine. Eriti tähtsad isikud käisid tavaliselt ikka Klementis. Seal oli juba suur vilumus neid vastu võtta. Seekord aga palus Marati direktor Ants Kapral (15. märts 1941, Tallinn – 11. juuli 2009, Tallinn) tungival, et külaline tuleks nende vabrikusse.

Esialgu läks vastuvõtt nagu õlitatult. Marati kolmandal korrasel aga, kus oli toodangust väljas väike näitus, tekkis tõrge. Seal kogunesid Gorbatšovi ümber töölised, vene naised. Algul räägiti tööst ja olimest, siis ütles üks naine: "Mihhail Sergejevitš, mul ei ole korterit, tahan uut korterit!"

Temale järgnesid teised. Õhk oli elektrit täis. Virila naeratusena pöördus Gorbatšov naiste poole ja ütles, et tema kui NLKP peasekretär ei tulnud Eestisse kortereid jagama. Pärast neid sõnu hakkas ta kiirel sammul eemale astuma, Eesti juhtkond nõrduvalt järele sörkimas. ...

Edasisest ringkäigust keeldus riigijuht kategooriliselt. Siiski õnnestus meil külaline suunata saali, kus oli väljas Marati toodangu näitus ning ootas maitsekalt kujundatud suupistelaud. Kõik hoidisid väljavahastatud külalisest eemale, mina aga pidin olukorrast üle olema,

Gorbatšovi ei huvitanud meie seltskond ega Marati toodang, ometi pidin talle vastuvõtuprogrammi järgi tutvustama Eesti kergetööstuse eksperimendi tulemusi. Seisime teineteise vastas, ümberringi poleks teisi nagu olnudki. Pöördusin ta poole palvega istuda. Gorbatšov keeldus. Palusin teist korda väga tungival, kuid ikkagi ta keeldus. Võtsin nüüd kokku kogu oma vaimu ja palusin veel kord. Nüüd ta nõustus, kuigi väga vastumeelselt.

Esimestel minutitel vaatas ta mind tüdinult, pilk hajameelne. Minu jutt ei jõudnud temani, kuid järk-järgult hakkasid ta silmad elavnema ja näost oli näha huvi. Kogu tema olemus muutus. Miks? Rääkisin turumajanduse juurutamise esimesest katsest, väikeettevõtete rajamisest, väliskaubanduse arendamisest ja muust. See jutt muutus talle lõpuks nii huvitavaks, et ükski inimene pole mind nii tähelepanelikult kuulanud kui tookord Mihhail Gorbatšov," meenutas Jüri Kraft.

⁴ Jüri Kraft: „... Baltimaade saadikute toel tegi erakordse töö ära Aleksandr Jakovlev, kelle poolt 24. detsembril 1989 esitatud ettekande järel mõõnis Rahvasaadikute Kongress salaprotoollide olemasolu ja langetas MRP suhtes hukkamõistva otsuse.

Eesti saadikute aktiivne tegevus Moskvas oli püsival maailma meedia tähelepanu keskpunktis. Vaevalt et eestlastel veel kunagi avaneb võimalus suure impeeriumi langemisel etendada nii olulist rolli. Kahjuks pole meie valitsused seni seda tööd mingil määral hinnanud ega tunnustanud neid inimesi, kes kõige otsustavamal ajal panid Kremli aluse Eesti uuestisünnile. Usinalt levitatakse müüti, et eestlased laulsid end vabaks. See on ilus legend, aga enne vabaks saamist tuli ikka ka midagi tõsiselt ära teha.“

isa oli vabatahtlikuna Vabadussõjast osa võtnud ning poeg astus enesestmõistetavalt isa jälgedes.⁵

Jüri Krafti hinnangul oli olukord küllaltki keeruline, sest valitsuse juht Edgar Savisaar oli sõitnud Rootsi, välisminister Lennart Meri aga viibis Soomes. Raadio andis edasi teateid Eesti Ülemnõukogu erakorralise istungjärgu kokkukutsumise kohta. Paljud poliitikud tunnetasid, et iseseisvuse väljakuulutamiseks on saanud soodne moment. Aga mõisteti sedagi, et putšistidega võitlejad vajavad hädasti toetust. Ohjad võttis nüüd asepeaministrina oma kätte majandusminister Jaak Leimann, kutsudes Toompeale streigikomitee moodustamiseks tegusaid mehi. Ta rääkis ka Jüri Kraftiga.⁶

Paljudes valdkondades aktiivne tegevus väsis inimesi. Eesti majandus ei näidanud ka erilisi edu märke, ilmned paljud kitsaskohad. Ka Jüri Kraft otsustas pärast Eesti iseseisvuse taastamist tagasi tõmbuda.⁷

⁵ Minister Jüri Kraft: "1991. aasta 19. augusti hommikul olin puhkusel Keila-Joal ja ehitasin suvilat. Sõitsin viivitamatult linna ja kutsusin kokku kergetööstusettevõtete direktorid. Pidasime edasise üle aru. Otsustasime, et toetame konstitutsiooniliselt valitud valitsust, seega Boris Jeltsinit, kes oli astunud riigipöörajate vastu. Arutasime sedagi, kuidas toimida siis, kui vanameelsed võtavad keskasutused oma kontrolli alla. Et olime regulaarselt korraldanud tsiviilkaitseõppusi, siis teadsime, kuidas käituda vaenlase ootamatu kallaletungi korral. Eriolukorra staabi otsustasime viia Kommunaari hoonetesse Laki tänaval.

Sama päeva õhtupoolikul arutasime Eesti Karate Föderatsiooni juhatuses (olin selle president), kuidas eriväljaõppe saanud mehi paremini kasutada. Juhul, kui Tallinnas oleks tekkinud lähivõitlusi, oleksid need mehed barrikaadidel suutnud palju korda saata."

⁶ Jüri Kraft tunnistas: "Pärast seda kõnet tundsin, et kui lähen ja kui hiljem kujuneb olukord loodetust vastupidiseks, siis pole Siberist pääsu. Mõtlesin raske südamega oma naise ja poegade peale, aga tundsin, et poolele teele ei tohi peatuma jääda. Arutasime, kuidas korraldada kõige suurejoonelisemat üldstreiki Eesti ajaloos, et Venemaa seaduslik valitsus mõistaks meie toetust. Samas koostasime streigi läbiviimise üleskutse, mille Vabaduse väljakul Rahvarinde korraldatud miitingul luges ette Talleksi direktor Paul Treier. Väljak oli rahvast ääreni täis ja meeleolu väga isamaaline. Oli palju lippe ja loosungeid ning koore juhatas välisestlane Roman Toi. Väga hästi võeti vastu Venemaa esindaja sõnavõtt, eestlased soovisid kogu hingest demokraatia võitu Venemaal. Keegi ei teadnud, mis saab meist mõne tunni pärast, sest oli teada, et Pihkvast olid tankid Tallinna jõudmas."

Ning jätkas: „Pärast miitingut täiendasime streigiüleskutse teksti ja otsustasime kaasata ka ametiühingud. Kutsusime streigikomiteesse nende liidri Siim Kallase, kellel palusime üldstreigi üleskutse raadios ette lugeda. Komitee oli nüüd kolmeliikmeline: Paul Treier, Siim Kallas ja mina. Jätkasime streigi organiseerimist, veel hilistel õhtutundidel helistasime Rahvarinde tugigruppidesse ja kutsusime inimesi tänavatele tulema.“

Lisades: „20. augustil kümme-konk minutit enne keskööd võttis ENSV Ülemnõukogu vastu otsuse Eesti riiklikust iseseisvusest, 21. augustil aga toimuski kahetunnine üldstreik. See oli tõeliselt grandioosne üritus, millest võttis osa umbes 250 000 inimest. Paljud olid tulnud maalt ja teistest linnadest. Vabrikusireenid ürgasid, autod andsid signaali, trammid, bussid ja trollid seisid, telefone vastu ei võetud, inimesed seisid tänavatel loosungitega, millelt oli lugeda „Meie streigime!“, "Elagu Jeltsin!" ja nii edasi. Streik tunnistas veel kord, et rahvas suudab alati õige asja eest väljas olla, meie suur ettevõtmine aga avaldas muljet Jeltsinile. Maaile oli see kindlasti üllatuseks, kuid Venemaa tunnustas Eesti iseseisvust.“

⁷ Jüri Kraft: „1990. aastate algul tekkisid tõsised probleemid elanike varustamisel toiduainetega ning Edgar Savisaare valitsus oli sunnitud tagasi astuma. Neil päevil käis grupp saadikuid minu

Jüri Kraft oli seejärel otseselt või kaudselt läbi oma valdusfirmade omanikuna seotud enam kui kümne peamiselt kergetööstuses tegutseva ettevõttega. Augustis 1992 asutas ta ASi Kraft & Pojad⁸: Jüri Kraftile kuulub 50% ning kummalegi pojale 25%.⁹

Jüri Kraft sai vennaga tagasi esivanemate maad Peipsi ääres. Sinna rajati talu, kus kasvavad lihavesised. Omaaegne legendaarne tööstusjuht, nüüd sageli sügiseti Hispaanias elanud Jüri Kraft liigutas kuuskümmend aastat majanduse areenil mägesid ja andis Eesti iseseisvuse taastamisele hoogu. Oma Lahemaa suvekodus pidas ta ka pensionipõlve.

Jüri Kraft kui aktiivne majandustegelane osales taasiseseisvumise järel sageli iga-aastastel Eesti Majandusteaduse Seltsi (EMS¹⁰) talveseminaridel-aastakonverentsidel. Nõukogude ajal Eestis tegutsenud Eesti NSV Majandusteaduste Seltsi I aastakonverents toimus 20. aprillil 1984 ja sellel osales 110 majandusteadlast. Aastast 2006 on toimunud iga-aastased EMSi konverentsid. Näiteks, EMSi V aastakonverents toimus 29.–30. jaanuaril 2010 Viljandis. Allakirjutanul oli seal teise päeva hommikul kohvilauas

juures ettepanekuga kandideerida peaministri kohale. Keeldusin kategooriliselt, olin poliitikast väga väsinud. Nüüd mõistan, et tegin vale otsuse. Oleksin ehk suutnud midagi teistgi teha.

Majanduse allakäiku ei püüdnud tollal keegi takistada. Kõik vana taheti hävitada ja uutel juhtidel see ka õnnestus. Lausa sihilikult lasti põhja tööstus ja põllumajandus. Elu täielikuks segipaiskamiseks võeti kasutusele erastamine. Skeem oli seejuures lihtne: suurettevõtte lasti kõigepealt põhja, siis otsiti ostja, kellele firma naeruväärselt odava hinna eest maha müüdi. Eelstatud olid välismaalastest ostjad, kuna nende käest ei olnud häbi raha vahelt võtta.

Üsna ilmekas on siin Kommunaari käekäik. Hansapank erastas selle ettevõtte 20 miljoni EVP krooni ehk realselt 4–5 miljoni krooni eest. Paari aasta pärast müüs pank ettevõtte Singapuri ärimeesle 40 miljoni krooni eest edasi. Kergetööstusministeeriumile läks vabriku ehitamine koos seadmetega maksmata ligikaudu 30 miljonit dollarit. Iseloomulik on seegi, et praegu hoones tootmist praktiliselt pole.

Aga ehk oli paremgi, et kõrvale astusin. Nõukogude ajal pidi inimene läbi käima pika kadalipu ja alles siis sai temast juhttöötaja. Vaatan praegusi ministreid ja imestan, sest enamik neist on väga elukauged, nad lihtsalt pole suutelised elu edasi viima. ...“

⁸ NB! Hr Jüri Krafti kohta on ilmunud väga sisukas ja huvitav raamat: Laos, M. (2017). Jüri Kraft. Härra seltsimees minister. Maaleht. Eestile elatud elud. Teine, täiendatud trükk. Tallinn: Ekspress Meedia AS, 389 lk. (Esmatrükk: Jüri Kraft & Pojad, 2009)

⁹ Vanem poeg Gunnar Kraft (sünd. 16.03.1964) sai tuntuks 1992. aastal asutatud Investeerimispanga ühe juhina, samuti selle õigusjärglase Optiva Panga nõukogu esimehena aastail 1998–2000 ja seejärel Sampo Panga Balti panganduse direktorina aastail 2000–2002. Alates 2002. aastast tegutses ASi Sangar juhatuse esimehena.

Noorem poeg Märt Kraft (sünd. 3.07.1966) tegutses 1991–1998 ASis Estimpeks ning hakkas seejärel riigiametnikuks: 1998–1999 oli EV Kaitseministeeriumi logistika asekancler ning seal alates EV Siseministeeriumi kancler.

Aastail 1995–2005 Eesti Panga presidendiks olnud ning seal alates Nordea Bank Finlandi Eesti filiaali juhtiv Vahur Kraft on Jüri venna Ülo Krafti poeg.

¹⁰ EMS on 1930–1940 tegutsenud Eesti Majandusteadlaste Seltsi (registris alates 5.08.1930) õigusjärglane. Seega oma osalusega näitas Jüri Kraft ennast igati auväärse ja traditsioonidega seltsi tegevliikmena. Allakirjutanu saab kinnitada, et nii vilistlasi koondava „Hermesi“ kui EMSi korraldatud sündmustel oli Jüri Kraft alati aktiivne ja paljudega suhelda püüdev ning südamlik inimene, kel alati oli mingi idee esitada.

Jüri Kraftiga pea pooleteise tunnine huvitav vestlus, sh ka kergetööstuse majanduseksperimendi ja reformide teemadel.¹¹

Jüri Kraft kui Tartu Ülikooli majandusteaduskonna vilistlane oli aktiivne osaleja ka vilistlaste mittetulundusühingu „Hermes“ (asutatud 9. mail 1997) korraldatud sündmustel nii teaduskonna ruumides, ülikooli peahoone aulas või raamatukogu konverentsisaalis. Alati oli tal sisukaid ja aktuaalseid küsimusi esinejatele esitada ning initsiatiivi, et diskussioonides intrigeerivalt osaleda. On jäänud meelde, et Jüri Kraft toonitas oma sõnavõttudes sageli: „Majanduse aluseks on tootmine ja tööstus.“ Ning tõi häid näiteid oma majanduspraktikast. Tal oli tuliselt õigus ja mis ka jätkuvalt aktuaalne.

Tudengipõlves oli Jüri Kraft rahvatantsijana hinnatud ja pole hiljemgi kultuurilelule võõraks jäänud. Ta on olnud Tormas korraldatavate puhkpilliorkestrite festivali patroon ja kutsunud sealsesse kirikusse laulma Eesti nimekaid lauljaid. Ta on välja andnud meie kultuuriloos suure tähtsusega raamatuid ja püüab kättesaadavamaks muuta meie paremate ooperisolistide esinemisi. Jüri Kraft oli ka mees, kes äratas ellu Eesti Kulturfilmi.

Tunnustused, mis Jüri Kraft on teeninud:

- 1985 pälvis Jüri Kraft ENSV riikliku preemia. Teda tunnustati kui Eesti kergetööstuses toimunud turumajanduslike reformide läbiviijat
- 2005 Eesti Vabariigi Valgetähe III klassi teenetemärk
- 2007 Eesti Kaubandus-Tööstuskoja I klassi aumärk ja Rahvusvaheline Töösturite ja Ettevõtjate Kongressi II järgu aumärk
- 2012 Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Teenete Risti III järk
- 2019 Eesti aasta ettevõtja elutöö preemia
- 2021 Tallinna Piiskopliku Toomkoguduse Maarja medal

¹¹ Allakirjutanu oli kergetööstuse majanduseksperimendiga vahetult seotud, olles 18. juunist 1984 kuni 5. jaanuarini 1987 Kergetööstusministeeriumi büroos „Mainor“ majanduseksperimendi ja -uuringute osakonna juhataja-peainsener. Ettepaneku sellele kohale asumiseks tegi tollane „Mainori“ direktor Ülo Pärnits (28. juuni 1936, Kudina vald – 21. detsember 2016) mai algul 1984. See kaks ja pool aastat tegelemist kergetööstuse majandusreformidega oli huvitav aeg, kuna osalesin juba teist korda nn üleliidulisel tasandil majanduse ümberkorraldamisega Eestis.

Esimene kord oli tegemist Eesti NSV Liha- ja Piimatööstuse ettevõtetega, et saada meile regionaalselt põhjendatud tingimused majandustegevuse plaanimiseks ja hindamiseks.

Teine kord oli seega siis Eesti kergetööstuse ettevõtted ja ka suhtlemine Moskvas Plaanikomitees. Kuna minu ja osakonna allüksuste ülesanneteks oli igapäevaselt majanduseksperimendi ja reformide läbiviimisega tegeleda, siis pidin aeg-ajalt ka minister Jüri Krafti kabinetis kergetööstuse ettevõtete direktorite nõupidamistel osalema (eeskätt kuulajana, et probleemidega kursis olla). See oli väga huvitav kogemus, kus minister Jüri Kraft karmikäeliselt koosolekut juhatas, direktoritelt aru päris, neid kuulas, nõudlikult õpetas ja suunas. Allakirjutanu tõsisem igapäevane töö toimus aga Mainoris ja ettevõtetes ning tööseminaridel: vähemalt iga paari kuu tagant toimusid väljaspool ametiruumi nn majanduseksperimendi seminarid, kuhu olid kutsutud ca 100 inimest kõigist kergetööstuse ettevõtetest ja ministeeriumi osakondadest. Minul tuli alati sisuline ettekanne teha ja olukorrast ülevaade anda. Need õnnestusid. Pärast igakordset seminari tuli Jüri Kraft mind alati kättpidi tänama, öeldes, et oli hea ja ülevaatlik ettekanne ning soovis edu edasiseks. Olin sellest tunnustusest liigutatud.

Aktiivne majandustegelane, tulemuslik tööstusjuht, endine edukas minister ning lõpuks ka ettevõtja, talunik ja pensionär Jüri Kraft oli Mees, kes uskus lõpuni, et raskused on selleks, et neid võita.¹²

Oli tegemist õige Eesti mehega. Au talle!

Jüri Krafti jäid leinama abikaasa Marje ning pojad Gunnar ja Märt peredega. Aga kindlasti ka väga paljud temaga aegade jooksul kokku puutunud inimesed.

Märtsis-aprillis 2023, Pirita-Kosel

Matti Raudjärv¹³

(Lugupeetud Jüri Krafti koostööpartner Mainori¹⁴ päevilt, ajakirja peatoimetaja ja EMSi liige, Tartu Ülikooli sotsiaalteaduste valdkonna emeeritus, Georgia (Gruusia) mitme ülikooli külalisprofessor)

¹² „... Minu sünnikohas Kasepääs korraldasid punavenelased ja hävituspataljon 1941. aastal vallamaja juures tõelise veresauna. Olen võidelnud selle eest, et süütult hukkunud isikutele püstitada mälestusmärk, aga vallavalitsus lihtsalt keelas mälestusmärki enne valimisi üles panna,“ jutustas Jüri Kraft.

¹³ Jüri Krafti kohtasin jälle sügisel 1991 Moskvast, lennukis. Nimelt, 1991. aasta oktoobris sõideti mulle Moskvast (oli kavas Saksamaale sõita) autoga otsa (autojuht oli süüdi, aga põgenes). Mõned päevad olin Moskva haiglas, seejärel korraldati minu nõudmisel Tallinnasse viimine lennukiga. Lennukis kohtasin Jüri Krafti (siis ei olnud paraku enam ministeeriumi ega ka ministrit), kes kohe osavõttlikult päris – mis juhtus, et lahased ja kargud? Oli päris lohutav tagasilend. Huvitavad kohtumised olid temaga alati ka „Hermesi“ ja EMSi korraldatud koosviibimistel-seminaridel.

¹⁴ Ülo Pärnits on majanduseksperimendi mõtte lühidalt nii kokku võtnud: „Tollal tekkis kergetööstuses tööstusharu isemajandamine. See hakkas umbes kaheksa või kümme aastat enne isemajandava Eesti projekti pihta. Meile anti Moskvast luba kergetööstuses teha majanduseksperimente. See oli tollal veerand Eesti tööstust ja andis väga suured võimalused. Saime Moskvast hulga eritingimusi. Näiteks võisime ilma Moskva loata sõlmida ise ekspordilepinguid. Ettevõtte kasumist võeti ära teatud osa, mitte kõik jne. 1985. aasta paiku andsime me inimestele võimaluse teha äri. Diil oli selline, et Mainor andis võimaluse ja 20 protsenti tulust anti meile. See oli aeg, kui meile toodi raha kohvritega. See oli puhtalt majandusliku olukorra parendamise projekt. Hiljem kasvas sellele külge ka poliitiline mõde.“